

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

**Maltepe Çocuk ve Gençlik
Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
İnceleme Raporu**

**24. Dönem 5. Yasama Yılı
2015**

EGEMENLİK KAYITSIZ ŞARTSIZ MİLLETİNDİR

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

MALTEPE ÇOCUK VE GENÇLİK KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU
İNCELEME RAPORU

I. BAŞLANGIC

Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, 13 Ekim 2011 tarihli 3'üncü toplantısında, ceza infaz kurumları ve tutukevlerinde incelemelerde bulunmak üzere bir Alt Komisyon kurulmasına karar vermiştir.

Anılan Karara istinaden, 04.03.2015 tarihinde Maltepe Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda incelemede bulunan Heyet; Komisyon Başkanı ve Sakarya Milletvekili Ayhan Sefer ÜSTÜN, Alt Komisyon Başkanı ve Konya Milletvekili Ayşe TÜRKMENÖĞLU, Adıyaman Milletvekili Mehmet METİNER, İstanbul Milletvekili Mahmut TANAL, Tokat Milletvekili Reşat DOĞRU ve VAN Milletvekili Kemal AKTAŞ'tan oluşmuştur. İncelemeye yasama uzmanları Mesut AYDINOĞLU ile Abdurrahman TERZİ eşlik etmiştir.

II. İNCELEMENİN KONUSU VE AMACI

3686 sayılı "İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Kanunu"nun 6'ncı maddesine göre, Komisyon alt komisyonlar kurmak suretiyle çalışabilir ve 5'inci maddesine göre gerekli gördüğünde Ankara dışında incelemelerde bulunabilir. Ceza infaz kurumu ve tutukevlerindeki fiziki şartların ve kurum yöneticilerinin tutum ve davranışları ile mevzuattan kaynaklanan insan hakkı ihlallerinin incelenmesi amacıyla kurulan Alt Komisyon faaliyet yılı içerisinde, muhtelif ceza infaz kurumlarında incelemelerde bulunmaktadır. İncelemelerin genel amacı, ceza infaz kurumlarında, hükümlü ve tutukluların maddi ve manevi dokunulmazlık haklarına ve ceza infaz kurumları yaşam koşullarına ilişkin sorunlarının olup olmadığının tespitidir. Komisyon hazırladığı raporlarda tespit edilen sorunlara, ilgili kurumların dikkatini çekmekte ve suç unsuru oluşturabilecek mahiyetteki bulgularla ilgili adli merciler nezdinde suç duyurusunda bulunabilmektedir. Komisyonumuzun tespit ettiği sorunlara ilişkin çözüm önerileri, mevzuat değişikliği gerekliliğine vurgu yapabilmekte veya belli bir konudaki uygulamanın iyileştirilmesine dikkat çeken mahiyette olabilmektedir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Yazılı, görsel ve sosyal medyada Maltepe Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda kalan tutuklu bir çocuğun, Kurumdaki diğer çocuklar tarafından ve infaz ve koruma memurlarının gözleri önünde darp edildiğine ve akabinde hayatını kaybettiğine yönelik haberlerin yer alması ve son zamanlarda çocuk ve gençlik ceza infaz kurumlarında kötü muamelede ve işkencede bulunulduğuna ilişkin iddialarının anılan mecralarda sıklıkla dile getirilmesi Komisyonumuz tarafından konunun yerinde incelenerek iddiaların gerçekliğinin araştırılması lüzumunu doğurmuştur.

III. İNCELEMEDE UYGULANAN YÖNTEM

Alt Komisyon Çocuk Ceza İnfaz Kurumu'ndaki incelemesinde ilk olarak Kurumun genel durumu ve son günlerde çeşitli mecralarda yer alan haberler ile ilgili olarak İstanbul Anadolu Cumhuriyet Başsavcısı Fehmi TOSUN, İstanbul Anadolu Cumhuriyet Başsavcı Vekili Hüseyin AKSU, ceza infaz kurumundan sorumlu Cumhuriyet Savcısı Murat NECCAROĞLU, Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğü'nden Daire Başkanı Cengiz ÖNER, Kurum Müdürü Naci YILDIZ ve diğer idarecilerin katılımıyla bir toplantı gerçekleştirmiştir. Bu toplantıda Kurum ile ilgili genel bilgilerin yanı sıra tutuklu çocuk Onur ÖNAL'ın ölümü ile ilgili bilgiler alınmış ve söz konusu olay ile ilgili kamera kayıtları incelenmiştir. Toplantının ardından Kurumda incelemeler yapılmış, rasgele seçilen bir ünite ile Onur ÖNAL'ın ölüm olayının gerçekleştiği ünite detaylı bir şekilde incelenmiştir. Bu incelemenin ardından olayla ilgisi olduğuna dair iddialar bulunan bir tutuklu çocuk ile görüşülmüş ve söz konusu olay kendisinden sorulmuştur. Komisyon ayrıca iki müşahede odasında incelemelerde bulunmuştur. İncelemede son olarak, infaz ve koruma memurları ile görüşülerek hem Kurumun genel durumu hem de söz konusu olay ile ilgili bilgiler alınmıştır.

IV. GÖRÜŞME VE İNCELEMELER

1. Kurum İdaresi Tarafından Komisyonumuza Yapılan Bilgilendirme

- Maltepe Cezaevleri Kampüsü içerisinde projelendirilmiş olan Çocuk ve Gençlik Ceza İnfaz Kurumu 06/06/2008 tarihinde hizmete açılmıştır. Ceza İnfaz Kurumu 38.000 metrekare alan üzerine kurulmuş olup; Kurumda 36 adet 9 kişilik koğuş, 2 adet 13 kişilik geçici koğuş, 1 adet engelli odası 2 adet duvarları halıfleks kaplamalı saldırgan ve tehlikeli hükümlü/tutuklu tecrit odası ile 6 yataklı bir revir bulunmaktadır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

- Kurumda kalan çocukların yaşları 12 ilâ 18 arasında değişmektedir. Kurumun kapasitesi 324 olmakla birlikte inceleme tarihi itibarıyla 327 çocuk hükümlü ve tutuklu bulunmaktadır. Bu çocuklardan 263'ü tutuklu, 40'ı hüküm özlü ve 24'ü hükümlüdür. Kurumda bulunan çocukların 126'sı 1997, 123'ü 1998, 57'si 1999, 17'si 2000 ve 4'ü 2001 doğumludur.
- Kurumda bulunan hükümlü ve tutuklular en çok hırsızlık, yağma/gasp, cinayet, cinsel suçlar ve uyuşturucuyla ilgili suçlardan dolayı hüküm giymiş veya yargılanmaktadır.
- Kurumda bulunan çocukların 30'u hiç eğitim görmemiş, 82'si ilköğretimden terk, 56'sı ilköğretim mezunu, 59'u ortaöğretimden terk, 1'i orta öğretim mezunu olmakla birlikte tutuklu ve hükümlülerden 1'i ilköğretimde, 19'u ortaöğretimde, 42'si açık öğretim lisesinde ve 37'si açık öğretim ortaokulunda eğitimlerine devam etmektedir.
- Kurumda 215 personel görev yapmaktadır. Bu personelin 1'i sosyal çalışmacı, 3'ü psikolog, 2'si öğretmen, 2'si sağlık memuru, 11'i infaz ve koruma baş memuru ve 177'si de infaz ve koruma memurudur. İdari birimlerde, psiko-sosyal servis, eğitim servisi gibi servislerde görev alanlar dışında koşullarla ilgili olarak görev yapacak 108 infaz ve koruma görevlisi bulunmaktadır. İnfaz ve koruma görevlileri 4 vardiya halinde çalıştıklarından, 36 koşul için ortalama 27 görevli düşmekte olup bu görevlilerden 6'sı giriş kısmı, merkez kontrol odası ve diğer birimlerde görev aldığından, 36 ünitedeki memur odasında görev alabilecek 21 infaz ve koruma memuru kalmaktadır. Ünitelerin 24 saat gözlemlenmesi gerektiği düşünüldüğünde 1 infaz ve koruma memurunun aynı anda birden fazla üniteyi gözetlemek durumunda kaldığı görülmektedir.
- Kurumda bulunan hükümlü ve tutukluların eğitim, spor ve kültürel faaliyetlerden yararlanmaları amacıyla 1 adet kapalı spor salonu, 1 adet toprak zeminli açık futbol sahası, 2 adet içerisinde 8 atölye bulunan iş atölyesi mevcuttur. Kurumda eğitim faaliyetlerinin sürdürebilmesi amacıyla 3 adet derslik, 2 adet bilgisayar sınıfı, 1 adet kütüphane ile birlikte toplantı, seminer vb. etkinlikler ile sinema salonu olarak da kullanılan bir alan bulunmaktadır.
- Ceza ve İnfaz Kurumunda 2 adet 180 kişilik açık görüş salonu, bunlara ek olarak 3 adet 7'şer kişilik kapalı görüş alanı, 3 adet 4'er kişilik avukat görüş mahalli ile 3 adet aile görüşme odası bulunmaktadır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

- Kurum ihata duvarının dışında bir adet ziyaret kabul mahalli bulunmakta olup; ziyarete gelen hükümlü ve tutuklu yakınları ile avukatların göz okuma kayıtları 3 noktadan yapılmakta, göz kaydı yapılan tutuklu yakınları ve avukatlar kurum girişinde bulunan duyarlı geçit ile göz okuma ve çiftli turnikeden geçerek ziyaret mahalline varmaktadırlar. Kuruma ziyaretçi, hükümlü, tutuklu, yiyecek ve eşya girişleri 3 ayrı kapıdan yapılmakta olup, bütün girişlerde 1 adet X-ray cihazı mevcuttur. Kurumun ıaşe, su, ısıtma, ulaşım vb. hizmetleri kampüs içerisinde bulunan Açık Ceza İnfaz Kurumu tarafından sağlanmaktadır.
- Kurumda Kuran-ı Kerim, berberlik, bilgisayar işletmeciliği, web tasarım, takı-tasarım, alüminyum-folyo, cam ve ahşap boyama, resim, satranç, ritim ve tekstil kursları faaliyet göstermektedir. Bu kurslar halk eğitim merkezlerinden gelen eğiticiler tarafından verilmektedir.
- Kurumda Çocuklar için Adalet Projesi ¹ kapsamında, BİSİS (Bireyselleştirilmiş İyileştirme Sistemi) uygulamaları hayata geçirilmektedir. Bu doğrultuda Kuruma gelen çocukların risk durumları ortaya çıkarılıp durumlarına göre özel programlar uygulanmaktadır.
- Mevzuat hükümleri uyarınca, 3 ay boyunca disiplin cezası almayan ve hakkında tutanak tutulmayan çocuklar ödüllendirilmeden faydalandırılmaktadır. Her ay 15 çocuğa ailesi ile birlikte kahvaltı yapma imkânı da sağlanmaktadır.
- 2011 yılından beri 639 hükümlü ve tutuklu hakkında disiplin soruşturması yapılp haklarında suç duyurusu yapılmış, 576 hükümlü ve tutuklu hakkında ise disiplin soruşturması yapılp suç duyurusunda bulunulmamıştır.

¹ Çocuklar için Adalet Projesi, Türkiye'de hukukun üstünlüğü ilkesine uygun olarak adalet sisteminde çocukların haklarının korunmasını sağlamak amacıyla 03.01.2012 tarihi itibariyle uygulanmaya başlayan iki yıllık bir projedir. Avrupa Birliği'nin finansmanı ve UNICEF'in teknik desteği ile yürütülen Projenin ortakları Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü, Adalet Bakanlığı Eğitim Dairesi Başkanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Hakimler Savcılar Yüksek Kurulu ve Türkiye Adalet Akademisi Başkanlığı'dır. Projenin 3 ana hedefi şunlardır:

- Adil yargılanma hakkının yaşama geçirilmesi, çocukların ikincil mağduriyetlerinin önlenmesi ve özgürlüklerinden yoksun bırakılmalarına son çare olarak başvurulması ilkeleri çerçevesinde çocuk adalet sisteminde çocukların haklarının korunması.

- Çocuk adalet sistemi çalışanları için uzmanlaşmış ve kurumsallaşmış bir hizmet içi eğitim programının hazırlanması.

- Özgürlüğünden yoksun bırakılmış olan çocukların, BİSİS (Bireyselleştirilmiş İyileştirme Sistemi) çerçevesinde bireye özel rehabilitasyon hizmetlerinden yararlanması. (Bkz. <http://www.cocuklaricinadalet.org/>)

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

- Hükümlü ve tutuklu çocuklar Kuruma yerleştirilirken, karakterleri, fiziki özellikleri ve suçlarına göre değerlendirilmekte ve kendileri ile benzer özellikteki çocuklarla bir araya getirilmeye çalışılmaktadır.
- BİSİS kapsamında Kurum içerisinde 296 adet kamera konuşlandırılmıştır. Kamere görüntüleri merkez kontrol odasında yer alan 40 ekrandan takip edilmektedir. Ancak personel açığı nedeniyle bu görüntüler 24 saat boyunca canlı olarak takip edilememektedir. Bununla birlikte kamera kayıtları altı ay boyunca saklanabilmektedir.
- İnfaz Kurumunda sağlık hizmetleri haftanın 5 günü öğleden sonra kuruma gelen aile hekimince yerine getirilmektedir ve 24 saat 112 acil servis hizmeti bulunmaktadır. Kurumda bulunan revirin yanı sıra ceza infaz kurumları kampüsü içerisinde Maltepe Ceza İnfaz Kurumları Devlet Hastanesi sağlık hizmeti vermektedir. Bu hastanede dâhiliye, genel cerrahi, kadın doğum, kulak burun boğaz, ortopedi, göz, üroloji, psikiyatri, diş, anestezi, cildiye, nöroloji ve kardiyoloji poliklinikleri bulunmaktadır.

2. Onur ÖNAL'ın Ölüm Olayını İlişkin İncelemeler

2.1 Onur ÖNAL'ın Ölümüyle Sonuçlanan Olaylar ile Adli ve İdari Soruşturma Süreci

- Ceza İnfaz Kurumunda tutuklu olarak bulunan Onur ÖNAL, kalmakta olduğu C Blok 10 nolu ünitenin ikinci katında 31 Ağustos 2014 tarihinde saat 18.40 sıralarında çocukların namaz kılmak için oluşturdukları bölümde kendinden geçerek yere düşmüş, durum diğer çocuklar tarafından üniteye bulunan infaz ve koruma memurlarına haber verilmiş ve çocuğa ilk müdahale infaz ve koruma görevlileri tarafından yapılmıştır.
- Onur ÖNAL, derhal kurum revirine götürülmüş ve 112 acil servise haber verilmiştir. Saat 19.15 sıralarında Maltepe Ceza İnfaz Kurumları Devlet Hastanesine sevk edilen Onur ÖNAL'ın, yapılan ilk muayenesi sonucu acilen Marmara Üniversitesi Pendik Eğitim ve Araştırma Hastanesine sevki gerçekleştirilmiş, beyin cerrahisi bölümünde ameliyata alınmış ve ameliyat bitiminde de yoğun bakım ünitesine yatırılmıştır.
- Onur ÖNAL, yoğun bakımda bulunduğu sırada Bakırköy 2. Çocuk Ağır Ceza Mahkemesi tarafından 8 Eylül 2014 tarihinde tahliye edilmiştir.
- Tahliye edildikten 19 gün sonra 27 Eylül 2014 günü Marmara Üniversitesi Pendik Eğitim ve Araştırma Hastanesinde hayatını kaybetmiştir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

- 31 Ağustos 2014 tarihindeki olay sonrasında başlatılan ilk soruşturmada, olay “sandalyeden düşme olayı” olarak değerlendirilmiş ve kamera kayıtları olay tarihi ve saati itibarıyla incelenmiştir. Koşulların ikinci katındaki ortak kullanım alanının boşluk kısmında çocukların kendi serdikleri halı ve seccadelerle namaz kıldıkları yerde bulunan kamera, tek cepheden çekim yapabilmekte ve kamera altında 1,5 m²'lik görüntü alınamayan alan (kör nokta) bulunmaktadır. Kamera görüntülerinin ilk incelemesinde darp bulgusuna rastlanılmamış ve koşuğa bulunan diğere çocukların ifadelerinde Onur ÖNAL'ın un darp edilmediğini ve aniden bayıldığını belirttikleri anlaşılmıştır.
- Onur ÖNAL'ın bulunduğu ünite de kalan iki tutuklunun ilk ifadelerini değiştirerek ünite de bulunan çocuklardan M.Ö ve C.B. tarafından tehdit edildiklerini ve bu kişilerin daha öncesinde Onur ÖNAL'ı zaman zaman darp ettiklerini kurum sosyal çalışmacısına açıklamaları üzerine 4 Eylül 2014 tarihinde ikinci bir tutanak tanzim edilerek yeni bir idari soruşturma başlatılmıştır. Bu kapsamda kamera kayıtları geriye dönük olarak incelenenmiş ve olayın bir gün öncesindeki (30 Ağustos 2014) kayıtlarda ünitenin havalandırma alanında 30 ila 60 dakika süresince Onur ÖNAL'ın iki kişi tarafından sürekli sıkıştırıldığı, zaman zaman kendisine vurulduğu, çocukların üst kat penceresinden ipe bağılı olarak aşağı doğru sarkıtılan su şişesini oyun amacıyla birbirlerine fırlattıkları, “simit” adı verilen bir oyun oynadıkları ancak oyun sırasında daha çok Onur ÖNAL'ın darp edildiğı görülmüştür.
- Tespit edilen bulgular neticesinde Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmuş ve Başsavcılık tarafından adli soruşturma başlatılmıştır.
- Soruşturma devam ettiği sırada, 27 Eylül 2014 tarihinde Onur ÖNAL hayatını kaybetmiştir. Onur ÖNAL'ın kesin ölüm nedenini belirlemek üzere otopsi yapılmış ve bulgular Adli Tıp Kurumuna iletilmiştir. Adli Tıp Kurumu verdiği raporda kesin ölüm sebebini tespit edememiş; Adli Tıp Kurumu 1. İhtisas Kurulu'ndan görüş alınmak üzere, kişinin daha önceki sağlık durumunu gösterir tıbbi belgeleri ve tedavi için götürüldüğü hastanedeki tıbbi dokümanları istemiştir. Soruşturmayı yürüten Savcılık tarafından tıbbi evraklarının toplanması maksadıyla Marmara Üniversitesi Pendik Eğitim ve Araştırma Hastanesine müzekkere yazılmış olup cevap beklenilmektedir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

- 4 Eylül 2014 tarihinde tanzim edilen tutanak sonrasında yapılan disiplin soruşturması sonucunda M.Ö. ve C.B'ye 60 gün izin ertelenmesi cezası verilmiştir.
- Kurum Müdürlüğü tarafından görevliler hakkında idari soruşturma yapılmış ve “ceza verilmesine yer olmadığına” dair karar verilmiştir.
- Onur ÖNAL, ceza infaz kurumuna kabulünden söz konusu olaya kadar farklı gerekçelerle 8 defa hastaneye sevk edilmiş, ancak sevkler darp şüphesiyle değil hastalık nedeniyle gerçekleştirilmiştir. Nitekim bu sevkler sonrasında adli anlamda rapor tanzim edilmemiştir.
- Adalet Bakanlığı yetkilisince, konuyla ilgili olarak varsa sorumluluğu veya ihmali olan personelin belirlenmesi ve genel olarak konunun araştırılması amacıyla Adalet Bakanlığı müfettişlerini görevlendirildiği belirtilmiştir.
- İstanbul Anadolu Cumhuriyet Başsavcısı Fehmi TOSUN ise yürütülen soruşturmaya ilişkin hukuki işlemlerde herhangi bir eksiklik bulunmadığını ifade etmiştir.

2.2 Onur ÖNAL’ın Ölümüne İlişkin Kamera Kayıtlarının İncelenmesi

Heyet tarafından Onur ÖNAL’ın hastaneye kaldırıldığı günün 1 gün öncesine (30 Ağustos 2014) ait havalandırma alanı görüntüleri ile bayılarak yere düştüğü 31 Ağustos 2014 tarihine ait ünitenin üst kat ortak alanı görüntüleri izlenmiştir.

- Havalandırma alanındaki görüntülerde Onur ÖNAL olduğu belirtilen çocuğun diğer iki çocukla yürüdüğü, çocukların kimi zaman Onur ÖNAL’a vurdukları, özellikle uzun boylu bir çocuğun Onur ÖNAL’ın omuzuna kolunu atarak yürüdüğü sırada darbelerde bulunduğu görülmektedir. Belirlenen kişinin diğerleri tarafından serbestçe darp edilebilmesine olanak veren “simit” adlı oyuna ilişkin görüntülerde, oyunda her çocuğun darbe gördüğü ancak daha çok Onur ÖNAL’ın tekme ve yumruklara maruz kaldığı, hatta bir ara darbeler nedeniyle kafasını strafor kaplamalı duvara çarptığı ve bir süre kafasını tutarak oyun dışında kaldığı görülmektedir. Bu oyunun toplam 30 ila 45 dakika süresince devam ettiği anlaşılmıştır.
- Görüntülerde ayrıca çocukların ikinci katın penceresinden sarkıttıkları bir ipe bağladıkları içi su dolu pet şişeyi sallayarak birbirlerine vurdukları görülmektedir.
- Olayın meydana geldiği güne ait görüntülerde ise ünitenin üst katının ortak alanındaki boşlukta halı ve seccade serilen yerde Onur ÖNAL olduğu belirtilen çocuğun bir süre

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

kitap okuduğu, bu sırada halının arka tarafında 4 çift ayakkabı bulunmasına rağmen görüntüde sadece Onur ÖNAL'ın yer aldığı görülmüş; diğer kişilerin ise kameranın hemen altındaki kör noktada buldukları değerlendirilmiştir. Onur ÖNAL'ın bir ara söz konusu bölüme geçip geri döndüğü sonra tekrar namaz kılmaya ve akabinde kitap okumaya devam ettiği, ikinci kez kör noktaya geçtiği sırada ise iki çocuğun namaz kılmakta olduğu görülmektedir. Görüntünün devamında ise namaz kılan iki kişi namazlarını bozarak kör noktaya geçmekte ve baygın haldeki Onur ÖNAL'ı aşağı indirmek üzere merdivenlere yönelmekte ve bu sırada infaz ve koruma memuru üst kata çıkarak olaya müdahalede bulunmaktadır.

- Onur ÖNAL'ın bayıldığı güne ait kamera görüntülerinde darp edildiğine ilişkin bir bulguya rastlanılmamıştır.

2.3 Onur ÖNAL'ın Kaldığı Ünite Gerçekleştirilen İncelemeler

Heyet anlatımları yerinde gözlemlenmek için Onur ÖNAL'ın kaldığı C-10 ünitesinde incelemeler gerçekleştirilmiş ve ünite hakkında görevlilerden bilgi alınmıştır.

- Üniteler 9 kişiliktir ve her çocuk için içerisinde banyo ve tuvaletin de bulunduğu tek kişilik odalar mevcuttur. Kurumda kapasite fazlası olduğundan odaların bulunduğu üst katlardaki boşluklara yatak koyularak bu sorunun aşılmasına çalışıldığı görülmüştür. Odaların kapı kilitlerinde sıkıntılar olduğu ve kapıların çoğunun tam anlamıyla kilitlenemediği gözlemlenmiştir. Kurum idaresinden alınan bilgiye göre, kurumda yer alan 324 tek kişilik odanın 102 sinin kilidi bozuktur. Odalarda ayrıca şiddet butonları bulunmakta ve butona basıldığı takdirde grup lideri ile temasa geçilebilmektedir.
- Ortak kullanım alanlarında televizyon ve günlük gazeteler yer almaktadır. Ortak kullanım alanının bir kısmı camekânla bölünüp grup liderine ayrılmıştır ve grup lideri bu alanda odaların bulunduğu katın koridorunu ve havalandırma alanını kamera görüntülerinden, ortak kullanım alanını ise çıplak gözle gözetleyebilmektedir.
- Her üniteye 5 kamera ile görüntü kaydı alınmaktadır. Kameraların 1'i odaların bulunduğu üst kata, 2'si ortak kullanım alanına, 2'si de havalandırma alanına bakmaktadır. Ancak kameraların görüntü tespiti yapamadığı kör noktalar da mevcuttur. Özellikle merdivenlerin olduğu bölgeler ve üst kattaki koridora bakan kameranın altında yer alan yaklaşık 1,5 m²'lik kısım kör noktaları oluşturmakta ve tehlike arz etmektedir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

2.4 Onur ÖNAL ile Aynı Ünitelerde Bulunan C.B. ile Yapılan Görüşme

- “ Onur sessiz, sakin, iyi huylu bir çocuktur. Ailesi ziyaretine gelmediği için üzgündü. Hiçbir şekilde onu dışlamıyorduk. Hapishaneye gelince zaten birbirimizle dayanışmak durumunda kalıyorduk.
- Hastaneye kaldırıldığı günün öncesinde havalandırmada oynadığımız “simit” oyunu her zaman oynadığımız bir oyun. Onur burada birkaç darbe yemiş olabilir ama oyunda zaten herkes diğerinin istediği yerine istediği şiddette vurabiliyor. O gün Onur’u darp etmedim. Hatta birkaç darbe aldığını ve sersemlediğimi görünce daha fazla darbe yememesi için kenara çektim.
- Onur’un hastaneye kaldırıldığı gün bayılma anında mescitte değildim. Odamda namaz kılıyordum. Dışardan sesler geldiğini duyunca yardım etmek için odamdan çıktım.
- Onur’un neden bayıldığını bilmiyorum ama yan koğuşta kalan suç ortağı dışarda da birkaç kez bayıldığını söylemiş. Kimsenin darp ettiğini sanmıyorum. Zaten olay sırasında iki infaz ve koruma memuru koğuş içindeymiş. Memurlardan biri maç izliyor diğeri ise kitap okuyormuş. Ancak hiçbir ses duymamışlar. Benim bildiklerin bunlar.”

2.5 Onur ÖNAL’ın Hastaneye Kaldırılması Sırasında Olaya İlk Müdahalede Bulunan İnfaz Koruma Memurları ile Gerçekleştirilen Görüşmeler

2.5.1. İnfaz Koruma Memuru F.A.

- “31 Ağustos 2014 tarihinde 9 ve 11’inci ünitelerden sorumluydum. Olayın meydana geldiği 10 nolu üniteye girdiğimde görevli arkadaşım kabinde kameraları gözlüyor ve kitap okuyordu. İçeride herhangi bir olumsuz durumla karşılaşmadım. Bahçeden yanıma gelen 2 çocuğa arkadaşlarının nerede olduklarını sorduğumda üst katta namaz kıldıklarını söylediler. Bir ara üst kattaki çocuklar bağırarak Onur’un bayıldığını söylediler. Hemen yukarı çıkıp çocuklardan M.Ö ile kendinde olmayan Onur’u kollarından tutarak aşağı indirdik. Onur’un Kuran-ı Kerim okurken aniden bayılarak sandalyeden düştüğünü söylediler. Onur’a ilk müdahalede bulunup 112 Acil Servisi aradık. Yüzünde herhangi bir darbe olmadığından epilepsi hastası olabileceğini düşündük. Yan ünitelerde bulunan Onur’un aynı suçtan yargılanan arkadaşı M.C.T’ye Onur’un herhangi bir sağlık sorunu olup olmadığını sorduğumuzda dışarda da birkaç kez bayıldığını söyledi.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

- Olay sonrasında kamera görüntülerini incelediğimizde koğuşa girdiğim sırada 2 çocuğun üst kattaki kör noktada bulunan kişilere geldiğimi haber verdiği gördüm.
- Koğuş bahçesinde bir gün öncesinde (30 Ağustos 2014 tarihinde) oynanan simit oyunu gibi oyunlara müdahale etmek istesek de kimi zaman bir infaz ve koruma memurunun dört üniteye aynı anda bakmak zorunda kalması nedeniyle müdahale edemeyebiliyoruz.
- Ergenlik çağında bulunan çocuklar çok basit nedenlerle kavga edebilmektedir. Özellikle bazı çocukların diğer çocuklar üzerinde baskı oluşturma çabası olabiliyor. Elimizden geldiğince bu durumu engellemeye çalışıyoruz. Ancak çocuklar, koğuştaki yaşanan sorunları hiçbir surette memurlara yansıtmama konusunda aralarında yemin ediyorlar. Özellikle diğer üniteye geçişimizi yakından takip ediyorlar. Görev aldığım üniteye dün iki çocuk arasında yaşanan kavganın görüntüsünü izlediğimizde bizim üniteden ayrılmamızla kavgaya başladıkları görünüyor.
- Kurumda yaşanan personel eksikliği ve teknik eksiklikler yaşanan problemlerin temel nedenidir. Örneğin, infaz ve koruma memurunun bulunduğu akvaryum adlı bölmenin kırılmaz camdan olduğu söylense de nöbetim sırasında bir çocuğun attığı bardakla kırıldığını gördüm. Ayrıca çocukların ünite içerisindeki odalarının kilitleri kısa sürede bozuldu. Kameraların görüntü alamadığı kör noktaların bulunması da büyük bir risk oluşturuyor.”

2.5.2. İnfaz Koruma Memuru D.Ş.

- “31 Ağustos 2014 tarihinde, olayın meydana geldiği 10 nolu üniteye görevliydim. 2 koğuşa birden bakan diğer infaz ve koruma memuru ara verdiğinden onun görevini de devraldım. Ana koridorda 3 üniteyi birden kontrol edebilmek için 10-15 dakika kadar üniteden ayrıldım. Olayın olduğu sırada ise kabinde kameraları izliyor ve kitap okuyordum.
- Olaya ilk müdahaleyi o sırada üniteye bulunan ve televizyon izlemekte olan F.U adlı infaz ve koruma memuru yaptı. Bayıldığını söyledikleri Onur’u dışarı taşıdık. Üniteye diğer çocuklar Onur’un sara hastası olduğunu söyledi, ayrıca C11 ünitesindeki aynı suçtan yargılandığı arkadaşı da Onur’un cezaevine girmeden önce birkaç kez bayıldığını söyleyince biz de sara şüphesiyle hastaneye kaldırdık.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

- Kamera kayıtlarını daha sonra izlediğimde ben dışardayken çocukların kör noktaya geçtikleri görünüyor. Ben içeri girdiğimde kamera açısında olmadıklarından, sadece iki kişinin namaz kılmakta olduğunu gördüm. Olay öncesinde şiddet şüphesi doğuracak bir ses duymadım. Çocuklar namaz kıldıklarından sadece secdeye vardıklarında oluşan ses duyuluyordu. Zaten üniteye sadece 15 dakika kalabildim. Diğer koşulları da gözlemleyebilmek için daha çok koridorda bulunuyordum.
- Çocuklar arasında kavgalar basit nedenlerle çıkabilmektedir. Biz ne kadar engellemeye çalışsak da personel eksikliği ve teknik sorunlar nedeniyle güçlük yaşıyoruz. Özellikle gözetleme bölümündeki camlarda film olmaması nedeniyle giriş çıkışlarımız çocuklar tarafından takip edilebiliyor. Kameraların görüntü alamadığı noktaları da çok iyi bildiklerinden bu bölümler risk taşıyor.”

2.5.3. İnfaz Koruma Memuru Ş.Ç.

- “Olayın meydana geldiği sırada C12 ünitesinde görevliydim. Cam yansımasından Onur’u dışarı çıkardıklarını görünce yardım etmek için yanlarına gittim. İlk müdahaleyi yapmaya çalıştık. Akşam saatlerinde kurumda görevli doktor bulunmadığından 112 acil servisi aradık. 15-20 dakika içerisinde ambulans geldi ve Onur’u kampüs içerisindeki hastaneye götürdü.
- Çocuklar arasında kavgalar yaşanması için hasımlık ilişkisi şeklinde geçmişe dayanan sürtüşmeler olması gerekmiyor. Bir olay yaşandığında görevlilere aksettirilmemesi için aralarında yemin ediyorlar. Ne kadar güven telkin etmeye çalışsak da bizi kendilerini dışardan gözetleyen bir otorite olarak gördüklerinden sorunlarını paylaşmıyorlar.”

3. Ceza İnfaz Kurumunda Gerçekleştirilen Diğer İncelemeler

3.1 Ünitelerde Gerçekleştirilen İncelemeler

- Heyet tarafından rastgele seçilen bir üniteye kalan çocuklarla, kurumdan herhangi bir görevli bulunmaksızın yapılan görüşmede çocuklar; yemeklerin kalitesiz olduğuna, çeşitlerinin sınırlı olduğuna ve yeterli miktarda verilmediğine; iki günde bir öğleden sonra 2 saat sunulan sıcak suyun yetersiz olduğuna; ünitenin yeteri kadar ısıtılmadığına ve ailelerinin uzakta ikamet etmeleri nedeniyle ziyaretlerine

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

gelemediğine ve aile görüşü süresinin üç saat olmasına ilişkin şikayetlerde bulunmuşlardır.

- Bazı çocuklar ünitelerde bir olay ya da kavga olduğunda infaz ve koruma memurlarının çok sert müdahale ettiğini ve kamerasız odalarda darp edildiklerini iddia etmişlerdir. Diğer bazı çocukların ise söz konusu iddiaları kesin bir dille yalanlamışlardır.
- Çocuklar “simit” isimli oyunu bazen oynadıklarını ama kimsenin oyuna katılmaya zorlanmadığını belirtmişlerdir.
- Çocuklar ayrıca, üstünlük sağlamak isteyen bazı çocukların diğerlerine kötü davrandığını ama bu tür davranışların idarenin müdahalesiyle son derece azaldığını, bu konuda önemli iyileştirmeler olduğunu belirtmişlerdir.
- Çocuklar son olarak kavga etmek isteyen çocukların her halükarda kavga etmek için uygun ortam bulabileceğini belirterek bir gün öncesinde iki çocuğunun ortak yaşam alanında bulunan merdiven altında kavga ettiğini, olaya müdahale eden infaz ve koruma görevlilerinin üç kişiyi müşahede odasına götürdüğünü söylemişlerdir. Çocuklar kavgaların daha çok kameraların görüş alanı dışındaki kör noktalarda meydana geldiğini ifade etmişlerdir.

3.2 Müşahede Odalarında Gerçekleştirilen İncelemeler

- Heyet, incelemeden önceki gün kavgaya karıştıkları belirtilen çocuklardan ikisinin konulduğu müşahede odalarına girerek çocuklarla görüşmüştür. İlk müşahede odasında bulunan çocuk, arkadaşıyla güreşirken arkadaşının kafasını yanlışlıkla duvara vurduğunu ve kavga etmeye başladıklarını, kendilerini ayırmaya çalışan diğer bir çocukla kendilerinin müşahedeye konulduğunu, müşahedeye konulurken herhangi bir zorlama ve şiddete maruz kalmadığını belirtmiştir. Diğer müşahede odasına konulan ve kavgayı ayırmaya çalıştığını söyleyen çocuk da aynı şekilde herhangi bir şiddete maruz kalmadığını belirtmiştir.
- Her iki müşahede odasının kötü koktuğu, duvarlarının kirli ve yazılarla dolu olduğu gözlenmiştir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

VI. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Komisyonumuz 24'üncü Yasama Dönemi içerisinde çocuk ve gençlik ceza infaz kurumları ile ilgili olarak önemli çalışmalara ve incelemelere imza atmıştır. Anılan Dönem içerisinde tüm çocuk ve gençlik ceza infaz kurumlarında incelemeler gerçekleştirilerek burada barınan çocuk ve gençlerin durumu bizzat gözlenmiştir.² İncelemelerde olumlu durum ve uygulamalar diğer kurumlara örnek olarak gösterilirken, olumsuz durum ve uygulamalar ile ilgili gerekli ikazlar yapılmakta ve bu olumsuzlukların tekrar yaşanmaması için konunun takipçisi olunmaktadır.

Ceza infaz rejiminin en temel amaçları suçluları ıslah etme ve onları fiziksel, ruhsal açıdan sağlıklı bireyler olarak topluma yeniden kazandırmaktır. Bu amaçlara ulaşılabilmesi için ceza infaz kurumlarının niteliği ve buralarda görev yapan personelin görev ve sorumlulukları, kanunlarda ve diğer düzenleyici kaynaklarda belirtilmektedir. Bununla birlikte infaz rejiminin objesi çocuk olduğunda yasal mevzuatın ötesinde daha hassas, daha samimi ve daha sorumlu yaklaşımlara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu doğrultuda suça sürüklenen çocuklar, cezalandırılan birer suçlu olarak değil topluma yeniden kazandırılmak üzere hazırlanan birer emanet olarak algılanmalıdır. Dolayısıyla bu çocukların can güvenliklerinin sağlanması ile kanunlara ve diğer insanların haklarına saygılı bireyler olarak yetiştirilip topluma kazandırılması devletin sorumluluğundadır. Bu husus Komisyonumuzun hazırlamış olduğu raporlarda da sürekli vurgulanmaktadır.

Son günlerde ceza infaz kurumlarında kalan çocukların kötü muameleye maruz kaldığı ve özellikle Maltepe Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda kalan tutuklu Onur ÖNAL'ın infaz ve koruma memurlarının gözü önünde diğer çocuklar tarafından dövülerek öldürüldüğüne yönelik oldukça vahim iddiaların yazılı, görsel ve sosyal medyada yer alması üzerine vakit geçirmeksizin adı geçen Kurumda inceleme gerçekleştirmiştir.

İnceleme neticesinde Onur ÖNAL'ın ölümüyle sonuçlanan gelişmeler ve Ceza İnfaz Kurumunun genel durumu hususunda şu sonuçlara ulaşılmıştır:

1. Tutuklu olarak bulunduğu Maltepe Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda sebebi henüz belirlenemeyen bir nedenle bilincini kaybettiikten sonra kaldırıldığı

² Bkz. Ankara Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu İnceleme Raporu, Ankara Çocuk ve Gençlik Kapalı İnfaz Kurumu İnceleme Raporu -2- ; İzmir Çocuk ve Gençlik Ceza İnfaz Kurumu Raporu, Aliğa Ceza İnfaz Kurumu Kampüsü İnceleme Raporu.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

hastanede hayatını kaybeden Onur ÖNAL'ın ölüm olayına ilişkin adli ve idari soruşturmanın bir an önce sonuçlandırılması ve benzer olayların tekrarlanmaması için gerekli tedbirlerin alınması gerekmektedir.

2. Kurumda yapılan incelemelerde ve izlenen kamera görüntülerden, Onur ÖNAL'ın ölümüyle sonuçlanan hadiselerde ceza infaz kurumu görevlilerinin dahli olmamakla birlikte özellikle çocukların fiziki şiddet içeren oyunlar oynamasına müdahale edilmemesi ve Onur ÖNAL'ın arkadaşları tarafından belli aralıklarla darp edildiğinin anlaşılabilmesi nedeniyle infaz görevlilerinin ihmalinin ya da dikkatsizliğinin bulunduğu değerlendirilmiştir. Kurum görevlilerinin çocukların şiddet içerikli oyunlar oynamalarını ve birbirlerini darp etmelerini engellemeleri gerekmektedir.
3. İnfaz görevlilerinin olayda ihmali ya da dikkatsizliğinin olabileceği kabul edilmekle beraber, teknik eksikliklerin ve personel yetersizliğinin de olayın yaşanmasında önemli bir faktör olduğu değerlendirilmiştir.
4. Onur ÖNAL'ın ölümünden önce yaşamış olduğu fiziksel şiddete rağmen Kurum görevlilerine bu durumu aktarmaması, odasındaki acil butonuna basmaması ve megafonla iletişim kurmaması örneğinde olduğu gibi ceza infaz kurumlarında kalan çocukların kendi aralarında yaşadıkları olayları görevlilere anlatmama yönündeki tavırlarına şahit olunmaktadır. Bu tavrın değiştirilebilmesi amacıyla çocukların sorunlarını daha rahat dile getirebileceği iletişim kanallarının oluşturulması ve bu kurumlarda görev yapan personelin daha fazla güven telkin edebilmesi için gerekli düzenlemeler ve uygulamalar hayata geçirilmelidir.
5. Kurumda üç çocuğa karşılık yaklaşık iki personelin görev yapması olumlu gözükmeyle birlikte personelin 4 vardiya hâlinde çalışması nedeniyle belli bir süre zarfında görev yapan infaz ve koruma memuru sayısı yetersiz kalmaktadır. Bir infaz ve koruma memurunun birden çok üniteden sorumlu olması ve kamera kayıtlarını sürekli izleyip bir olumsuzluk durumunda ilgilileri uyaracak personelin yetersiz oluşu da güvenlik zafiyetine yol açabilecektir. Dolayısıyla belirtilen alanlarda nitelikli ve yeterli sayıda personelin görevlendirilmesi gerekmektedir.
6. 24. Yasama Dönemi içerisinde anılan Kurumdan Komisyonumuza hiç başvuru gelmemiş olması da dikkat çekicidir. Ceza ve infaz kurumlarında bulunan çocukların, haklarını arayabileceği mekanizmalar konusunda bilgilendirilmesi ve bu

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

mekanizmaları kullanmaya teşvik edilmesi de sorunlarını anlatmama yönündeki ketum tavırlarını tersine çevirebilecektir.

7. Kurumun fiziki yapısı oldukça iyi olmakla beraber, yapı içerisinde bazı sorunlar oldukça ciddi sonuçlara yol açabilecek niteliktedirler. Ünite içerisinde çocukların tek kaldıkları odaların kapılarının kilitlerinin bozuk olması ciddi bir güvenlik zafiyeti oluşturmaktadır. Bu nedenle bu kapıların kilitlerinin bir an önce onarılması ve fiziki kontrollerinin sık aralıklarla yapılması gerekmektedir.
8. Kurumda güvenlik zafiyetine yol açan diğer bir husus ise üniteleri gözetleyen kameraların görüntü alamadığı kör noktaların varlığıdır. Özellikle ünite içindeki merdivenlerde, merdiven altlarında ve üst kattaki kameranın altındaki bölgede kameraların görüntü alamadığı kör noktaların bulunması ve bu noktaların da çocuklar tarafından bilinmesi vahim sonuçlara yol açabilecektir. Komisyonumuzun yapmış olduğu incelemeden bir gün önce çocukların kendi aralarında yaptıkları kavganın merdiven altında gerçekleşmiş olması da bu tehlikeye dikkat çekmektedir.
9. Kameraların görüntü kalitesinin düşük olması, ses kaydedici özelliklerinin bulunmaması, gece kaydının yetersiz oluşu ve arşiv kaydının 4 ilâ 6 ay ile sınırlı olmasının güvenlik zafiyetini artırdığı düşünülmektedir.
10. Çocukların rehabilite edilmeleri için önem taşıyan aile görüş sürelerinin fiziki şartlar çerçevesinde uzatılmasının faydalı olacağı değerlendirilmiştir.

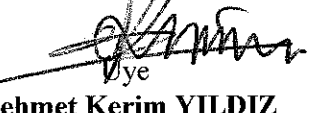

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Toplantı No: 38

23.03.2015

Konu : Maltepe Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu İnceleme Raporu kabul edilmiştir.

 Başkan Ayhan Sefer ÜSTÜN Sakarya Milletvekili	 Başkanvekili Nevzat PAKDİL Kahramanmaraş Milletvekili	 Katip Reşat DOĞRU Tokat Milletvekili
 Üye Mehmet METİNER Adıyaman Milletvekili	 Üye Mehmet Kerim YILDIZ Ağrı Milletvekili	 Üye Sinan Aydın GÜN Ankara Milletvekili
 Üye Mustafa ERDEM Ankara Milletvekili	 Üye Ülker GÜZEL Ankara Milletvekili	 Üye Zeynep ÜSTÜN Batman Milletvekili
 Üye Tufan KÖSE Çorum Milletvekili	 Üye Atila KAYA İstanbul Milletvekili	 Üye Mahmut TANAL İstanbul Milletvekili
 Üye Bülent TURAN İstanbul Milletvekili	 Üye Hamza DAĞ İzmir Milletvekili	 Üye Birgül AYMAN GÜLER İzmir Milletvekili
 Üye Sıtkı GÜVENC Kahramanmaraş Milletvekili	 Üye Ahmet Salih DAL Kilis Milletvekili	 Üye Kerim ÖZKUL Konya Milletvekili
 Üye Aysel TÜRKMENOĞLU Konya Milletvekili	 Üye Veli AĞBABA Malatya Milletvekili	 Üye Abdurrahim AKDAĞ Mardin Milletvekili
 Üye İhsan ŞENER Ordu Milletvekili	 Üye Cemal Yılmaz DEMİR Samsun Milletvekili	 Üye Hüseyin AYGÜN Tunceli Milletvekili
 Üye Orhan DÜZGÜN Tokat Milletvekili	 Üye Kemal AKTAŞ Van Milletvekili	

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Komisyon raporlarına, <http://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/index.htm> adresinden ulaşabilirsiniz.

Adres: TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu 06543 Bakanlıklar-ANKARA

Tel: 0 312 420 5406 – 420 5399 **Faks:** 0 312 420 5394

E-posta: insanhaklari@tbmm.gov.tr